

Robert, DANKOFF, *The Turkic Vocabulary of the Farhang-i Zafān - Gūyā*. Papers on Inner Asia, no. 4. İndiana University. Research Institute for Inner Asian Studies. Bloomington, 1987, pp. 43.

Badru'd-dīn İbrāhīm'in Farsça konuşanlar için 14. yy.'da kaleme aldığı çok dilli bir sözlük olan *Farhang-i Zafāngūyā va Cahānpūyā* adlı eseri yalnız muhtevası (içinde barındırdığı maddi, sosyal ve edebi kültüre ait kelimeler) bakımından değil, aynı zamanda türü (kelime malzemesinin analitik olarak verilmesi) bakımından da emsalsizdir. İlk Fars sözlükçüleri eserin değerini takdir etmişler ve kullandıkları kaynaklar arasında onu da zikretmişlerdir. (*Farhang-i Cihāngīrī* sadece kitabın adını belirtmekle kalmaz, aynı zamanda yazarın adını da verir). Altmışlı yıllarda Taşkent yazmasını ortaya çıkaran Sovyet bilim adamı S. İ. Baevskii eserin "Bizansça unsurları" ile ilgili bir makale kaleme almıştı ("Rumiiskie slova v persidskom tolkovom slovare "Zafāngūiā", *Palestinskiĭ sbornik*, 21 [94] *Bližniĭ Vostok i İnan*, Leningrad 1970, s. 91-99). Dört yıl sonra Taşkent nüshasını *Pamiatniki pis'mennosti vostoka*, c. XLVI, adlı dergide yayımladı : (*Badr ad-dīn İbrāhīm, Farghang-i Zafāngūiā va Džahānpūiā. Faksimile rukopisi. İzdanie teksta, vvedenie, spisok tolkuemykh slov, prilozhenia*. Moskova, 1974). Ondan sekiz yıl sonra da Baevskii'nin edisyonunu kullanan E. N. Nadžip eserin Türkçe malzemesini *Sovetskaĭa Turkologia* (1. kısım : 1982, no. 2, s. 70-88; 2. kısım : no. 3, s. 72-85) dergisinde yayımladı. *Farhang*'in kelime malzemesinin ayrıntılı bir şekilde yayımlanması ve eserin kültürel, tarihi ve sözlükçülük açılarından incelenmesi hala yerine getirilmesi gereken çalışmalardır.

Dankoff yukarıda adı verilen 43 sayfalık çalışmasında toplam 506 kelimedede oluşan eserdeki Türkçe kelimelerin yeni bir edisyonunu yapmaktadır. Kaynak olarak Baevskii'nin eserin Taşkent yazmasından (istinsah tarihi 1123/1711) yararlanarak hazırladığı faksimile edisyonunu kullanmıştır. Ayrıca Baevskii'nin *Palestinskiĭ sbornik*'teki ve E. N. Nadžip'in *Sovetskaĭa Turkologia*'daki makalelerinden de yararlanmışır. Baevskii'nin Türkçe kelimelerde kullandığı transliterasyonu "metnin edisyonu olmaktan çok uzak" diye kabul etmemiştir. Nadžip'in eserin Türkçe malzemesi üzerinde yaptığı edisyonunu da "konunun bütün olarak çok yetersiz bir incelemesi" olarak reddetmiştir.

Dankoff malzemesini dört sütun halinde vermiştir. Madde başı kelimeleri kendi orijinal sıralarında vermiş ve referans amacıyla numaralandırmıştır. (Bu madde başları orijinallerinde numarasızdır). Birinci sütunda Türkçe kelimeleri Latin harfli transliterasyonla büyük harflerle vermiştir.

İkinci sütunda aynı kelimeler Dankoff'un önerdiği okuyuş şekliyle verilmiştir. Üçüncü sütunda kelimelerin Farsça açıklaması Latin harfli transliterasyonla verilmiştir. Okuyamadığı Farsça kelimeler içinse Latin harfli transliterasyonu küçük harflerle kullanmıştır. Dördüncü sütunda da kelimelerin Farsça karşılıkları tercüme edilmiştir. Bazı madde başlarına referans veya açıklamalar eklenmiş veya bazı yönleri hakkında hemen madde başlarından sonra fikir yürütmüştür.

Dankoff edisyonuna Clauson'ın *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth - Century Turkish* (Oxford, 1972) adlı sözlüğünde kullandığı Türk alfabesi biçim ve sırasını kullanarak bir alfabetik indeks eklemiştir. Bu destek madde başı kelimelerin sadece referans numarası verilmiştir. Eğer madde başı kendi varsayısı ise parantez içinde, madde başının tam okunuşundan emin değilse yine parantez içinde ve arkasından bir soru işaretiyle birlikte. Aynı indekse Dankoff teşhis edemediği kırk sekiz madde başını Latin harfli transliterasyonuyla bir liste halinde eklemiştir. Dankoff ayrıca madde başlarının geleneksel konu başlıklarıyla verildiği bir konu indeksi de hazırlamıştır. Bölümlemeleri ve alt - bölümlemeleri herhangi bir sıra veya mantık takip etmemektedir. Meselâ; *Hayvanlar* başlığı altında Memeliler, Kürklüler, Kuşlar, Böcekler, Yılan. İbrahim'in *Farhang'i* emsalsiz bir eser olmasına rağmen Türk sözlükçülüğü için kolay bir kaynak değildir. Eserdeki Türkçe kelimeler sağlam olmayan bir imlaya herhangi bir anlam sınıflamasına tabi tutulmadan verilmiş, kelimelerin hemen ardından da genellikle tek kelimelik Farsça karşılıkları yine aynı şekilde kusurlu bir imlaya verilmiştir. Madde başları herhangi bir bağlam (Meselâ; *Nisâb-i turkî* veya *Kalkûta Lügatçesi*'nde gördüğümüz deyimler, tabirler ve kısa cümleler gibi) olmaksızın verilmiştir. Bunların büyük çoğunluğu tek tek kelimelerdir ve tek bir yerde geçtikleri için onları değişik leksikolojik durumlarda görememekteyiz. Türkçe madde başlarının şekil ve anlamını tesbit etmek gerektiğinde eserin bize fazla bir yardımı olmamaktadır. Bu tesbitleri gerçekleştirilmede takip edilebilecek tek yol kelimelerin Farsça karşılıklarını tahlil etmek, Türkçe kelimelerin kendileri üzerinde ve onların *Farhang'*deki diğer kelimelerle olan alakasını Türkçenin tarihi ve karşılaştırmalı dilbilimi birikiminden de yararlanarak düşünmektir. *Farhang'*in edisyon kritiğinin değeri yayıncının Farsça karşılıkları ne ölçüde değerlendirdiğine ve Türkçe madde başlarını belirlemede tarihi Türkçe leksikografisinden ne ölçüde yararlandığına bağlıdır.

Dankoff'un yayımı herşeyden önce Türkçe kelimeler için verilen Farsça karşılıkların ele alınış tarzında beklentilerimizin altındadır. Farsça kelimeler için Latin harfleriyle verdiği transkripsiyon birçok yerde tutarsız ve yanlışır. Meselâ;

Madde no :	Dankoff'un okuyuşu :	Klasik Farsça formu :
1	<i>padar</i> 'baba'	<i>pidar</i>
2	<i>hicâmat</i> 'hacamat'	<i>hacâmat</i>

4	<i>kaff-i dast</i> 'aya'	<i>kaf-i dast</i>
28	<i>kabk</i> 'keklik'	<i>kabg</i>
77	<i>mahîntar</i> 'daha zayıf'	<i>mihîntar</i>
110	<i>katf</i> 'omuz'	<i>kitf</i>
125	<i>pas qafâ</i> 'ense'	<i>pas-i qafâ</i>
178	<i>dar bîni</i> 'burun deliği'	<i>dar-i bîni</i>
189	<i>dast - band</i> 'bilezik'	<i>dastvarancan</i>
198	<i>cugd</i> 'baykuş'	<i>cugd</i>
203	<i>mâd - gâv</i> 'inek'	<i>mâdda gâv</i>
206	<i>pîr</i> 'ihtiyar adam'	<i>paisa</i> 'bakır para'
248	<i>şunûda</i> 'işitilmiş'	<i>şinûda</i>
254	<i>galivâz</i> 'uçurtma'	<i>kalêvâc</i>
324	<i>pî</i> 'veter'	<i>pay</i>
345	<i>gâvmuş</i> 'su aygırı'	<i>gâv - mēš</i>
351	<i>rûdâb</i> (çeviri yok)•	<i>rûd-i âb</i> 'nehir yatağı'
371	<i>dirâz</i> 'uzun'	<i>darâz</i>
410	<i>xurbuza</i> 'karpuz'	<i>xarbûza</i>
422	<i>murça xurd</i> 'küçük karınca'	<i>murça-i xurd</i>
426	<i>xaş</i> 'tuğla'	<i>xišt</i>
440	<i>kabk</i> 'keklik'	<i>kabg</i>
457	<i>cû</i> 'arpa'	<i>cou</i>
467	<i>bixusb</i> 'uyu'!	<i>bixusp</i>
480	<i>carâhat</i> 'yara'	<i>cirâhat</i>
481	<i>âfarîdgâr</i> 'Yaradan'	<i>âfrîdgâr</i>

Dankoff Farsça kelimelerdeki sesleri gösterirken yeni ve eski Farsça özellikleri birbirine karıştırdığı için bu kelimelerin transkripsiyonu tutarsızdır. *bixusp* 'uyu'!, *dar xvâb şau* 'uyu'!, *rau* 'git'!, *xvâhar* 'kız kardeş', *gandum* 'buğday', *xvân* 'masa', *duxtar* 'kız', *biguzarad* 'geçsin', *âmurzgâr* 'Affedici, Gaffar' gibi kelimeler ilk klasik döneme aittir, *güş* 'et', *rûze* 'oruç', *surûd* 'şarkı', *pancom* 'beşinci', *gûsâleh* (Clair - Tisdall'a göre mi)? 'buzağı', *suxan* 'kelime', *furûxtan* 'satmak', *bar xîz* 'kalk'!, *pûstîni* 'kürk hayvanı' gibi kelimeler ise Modern Farsçaya yakındır.

Pekçok Farsça kelime yanlış tercüme edilmiştir. Bunların bir kısmı tavsiye edilen düzeltmelerle birlikte aşağıda verilmektedir :

Madde no :	Dankoff'un çevirisi :	Doğru Klasik Farsça anlamı :
7	<i>ablaq</i> 'benekli'	alaca
8	<i>bûz-î kûhî</i> 'dağ keçisi'	yaban keçisi
14	<i>surxâb</i> 'su kuşu'	kadınların kullandığı beyaz veya kırmızı boya
35	<i>guşn</i> 'aygır'	erkek hayvan
48	<i>pûstîni</i> 'kürk'	kürk hayvanı

71	<i>ziyāda</i> 'fazla'	daha
83	<i>kamtar</i> 'eksik'	daha az
101	<i>hunar</i> 'erdem'	hüner
126	<i>rišta</i> 'şehriye'	şehriyeli çorba
132	<i>mahtāb</i> 'ay ışığı'	ay
145	<i>şulh kard</i> 'barış yaptı'	barış yapma
146	<i>ravā</i> 'uygun'	iyi
157	<i>damīd</i> 'tan attı'	(tan atması gibi aniden) belirdi
161	<i>dānā</i> 'bilge'	bilgin
170	<i>ālat-i cang</i> 'savaş aletleri'	silahlar
171	<i>furū şudan</i> 'batmak'	günbatımı (motamo 'aşağı gidiş')
201	<i>sang-i wazn</i> 'bir ağırlık ölçüsü birimi'	ağırlık
212	<i>bigīr</i> 'sıkıca tut'!	'al'!
221	<i>bar āmadan</i> 'kalkmak'	gündoğumu (motamo 'yükselme')
280	<i>laškar</i> 'asker'	ordu
291	<i>gul</i> 'gül'	çiçek
304	<i>andīša</i> 'endişe'	düşünce
312	<i>muqābil şudan-i laşkar</i> 'askerle- rin savaşıması	orduların çarpışması
314	<i>sauda</i> 'ticaret, satış'	ticaret
344	<i>peygambar</i> 'peygamber'	elçi
403	<i>maşk</i> 'deri şişe'	tulum, koyun derisi
428	<i>bar gīr</i> 'götür'!	kaldır, yükselt
429	<i>nābīnā</i> 'görmez'	kör

Eserde verilen Farsça açıklamalar Türkçe madde başı kelimelerin anlamlarıyla karşılaştırılsaydı bu çeviri yanlışlarının bir kısmı önlenebilirdi. Meselâ *rišta* (120), *ravā* (146), *furū şudan* (171), *laškar* (200). Bu tür bir karşılaştırma başka örneklerde de daha doğru karşılıkların bulunmasında yararlı olurdu. Meselâ *arqa* 'şişe çekilen yer' (3) değil, 'insan sırtında şişe çekilen kısım'dır. *uluğ* 'büyük' (57) değil, 'ulu' demektir. *kund* (72) kelimesi eserde insan kabiliyet ve duyularının azalmasını mecazi olarak göstermek için kullanılmıştır, meselâ *kundbayān* 'ağır ağır konuşan kişi', *kund - başar* 'görme duyusu azalmış kişi' v. s. Bu nedenle bu kelimenin Farsça *lang* kelimesinin yanlış yazılmış şekli olduğunu öne sürmeye gerek yoktur. Bu madde başıyla ilgili olarak Sa'di'nin *Bustān*'ında kullandığı bileşik kelime *kundpāy* 'ağır ağır ve ayağını sürüyerek yürüyüş' verilebilir. Graf (380, 12) kelimeyi *batī qadam, sustrav va mānda* olarak açıklamıştır. Farsça (F.) karşılığı *rag-i ān* (79) 'şahdamarı' olarak verilen *özäk* kelimesinin Clauson'un 285. madde başı 'omurilik' ile bir ilgisi yoktur. Çağatayca *özäk* (Radl., I, col. 1301) 'iç, yürek, çekirdek içi' F. karşılığına daha yakındır. Türkçe (T.) *ay* (132'in karşılığı olarak verilen F. *māhtāb* burada 'ayışığı, mehtap' değil 'ay' anlamında

kullanılmıştır. T. tur (216)'un karşılığı olarak verilen F. *bi-îst* 'ayağa kalk' değil, 'dur' demektir. F. *guncişk* (270) 'küçük kuş' (Vullers, II, 1034b) anlamında olup *turgay* 'tarlakuşu, toygar' için doğru bir açıklamadır. F. *gul* (291) hem 'gül' hem de 'çiçek' demektir. İkinci anlamı T. *çiçäk* kelimesinin tam karşılığıdır. F. *pūstīnī* (299 ve 305) kelimesi 'kürk' değil 'kürk hayvanı' demektir ve *sincāb* 'sincap' veya *sammūr* 'samur' kelimelerinin muhtemel karşılığıdır. *silgū*'nün karşılığı olarak verilen F. *pāk* (335) 'temiz' anlamındadır (temizlik işleminin sonucu olarak). Arapça (A.) *safar* T. *sū*'nün bu anlamıyla karşılığıdır (bkz. Malov, 423a). Burada Clauson'a gönderme yapmanın gereği yoktur. F. *cānavār-i ma'rūf* (360) 'bilinen, çok rastlanan hayvan' *torumtay* 'iki yaşında deve' kelimesini açıklar ve Clauson'daki 'şahin' anlamıyla ilgisi yoktur. A. *hawz* (402) T. *qaqlıq* kelimesinin 'su deposu, rezervuar' anlamında karşılığıdır. F. *maşk* (403) 'tereyağı yapmak için kullanılan koyun derisinden mamul torba anlamında olup bu anlamıyla *tolgağ* kelimesinin karşılığıdır (*tolguğ* değil). Krş. Kazakça, Kırgızca ve Kırım Tatarcası'ndaki *tolga-* 'tereyağını ayırmak için deri torbaya dışından vurmak' (Radl., III, col. 1200). F. *xarbūza* (*xurbuza* değil) (410) 'kavun' demektir ve T. *qağun* kelimesinin doğru karşılığıdır.

Dankoff'un varsayı yoluyla ortaya attığı veya kendi tabiriyle "yeni-den bina ettiği" Farsça kelimelerin Farsça'da bulunmamaktadır. Meselâ; *kamar-rānī* (32), *huşmandār* (59), *xirsgūr* (59), *bāzarbān* (64), *duzdakī* (148), *cāmuvāb* (238), *rūdāb* (341, 352).

Türkçe malzemenin filolojik (tarihi ve karşılaştırmalı) ele alış tarzı oldukça eksik bir düzeydedir. Yukarıda da görüldüğü gibi, Dankoff Türkçe kelimelerin karşılıkları için verilen Farsça açıklamaları, Türkçe kelimelerin anlamlarıyla ilgisini araştırmadan sadece İngilizce'ye tercüme etmiştir. Madde başı kelimelerin bazı özelliklerine ışık tutabilecek olan karşılaştırmalı malzeme çok az verilmiştir. Böylece yapılacağı yerde, *Clauson Sözlüğü*, *Muhammed Mirzā Hān*'ın *Sanglākh*'ının Clauson tıpkıbasımı, *Tarama Sözlüğü* (hangisi olduğu belirtilmeden), *İbni Mühennā*'nın *Kitāb-i Hilyat*'ı ve benzeri bazı kaynaklara hiçbir veri aktarılmadan atıflar yapılmıştır. Konuyla çok az ilgisi varken veya hiçbir ilgisi yokken çok fazla sayıda tahmin ve mütalaa yürütmüştür. Bu tahminlerin bir kısmı, meselâ 59, 84 ve 383, yanlış değerlendirmeler sonucu ortaya çıktığı herkesçe bilinen örneklerdir. Tarihi süreçler veya onların sonuçları için kullanılan "krasis", "düzensizlik", "iki değişik varyantın bir arada kullanılması", ve "bozulma" gibi terimler çoğunlukla yazım alışkanlıklarını veya müstensih yanlışlarını ve oldukça sık ta Dankoff'un kendi yanlış okumalarını anlatmak için kullanılmıştır. Meselâ : 421 QR'RH için "T. *qarğa* 'karga' kelimesi ile bir karışma olduğundan" dolayı *quzğun* okunuşunu teklif etmektedir. Bununla *qarğa* kelimesinin etkisiyle *quzğun* kelimesinin QR'RH şeklinde yazıldığını ima etmektedir. Halbuki

QR'RH, QZGWN'un yanlış yazılmış şekli olup *quzğun* için kullanılmıştır. Bu karga kelimesini hiç kale almadan diğer örneklerle rahatça açıklanabilir. 450 KLARY için hiç bir kelime teklif etmemiş fakat "bu herhalde T. (Osmanlıca) *kilârci* 'kilerci' ile karıştırılmış" diye yorumda bulunmuştur. Halbuki kelime aşağıda görüleceği gibi *küdâzçi*'dir. Aynı sebep 'sadmeyi döndürmek' (aynen böyle) olarak tercüme edilen *lat gardan* için de, bunun *lab gardân* 'taşacak derecede ağzına kadar dolu' ile karıştırıldığı iddia edilerek gösterilmiştir. (F. *Iab gardân* kendi naşına 'meyilli ağzı veya kenarı olan' demektir. Sadece *şudan* veya *kardan* ile birlikte zarf olarak kullanıldığı zaman 'taşma' anlamı kazanır, bkz. Steingass, 1117a, veya Vullers, II, 1078b). BWDST kelimesinin *buvad* ve *ast* (*budan*'in şart ve bildirme kipi formları (!) kelimelerinin karıştırılması sonucu olduğunu ileri sürmektedir. 206 BAQRY'yı (= *baqrı* 'bakır para') *qarı* 'yaşlı adam' şeklinde okuyarak BA'nın "başka bir madde başından geldiğini" ileri sürmektedir, T. *qarı* kelimesinin eserde verilen F. karşılığı da buna uygun olsun diye (*paisa* 'bakır para' okunacağı yerde) *pîr* olarak okunmuştur. Çoğu zaman bize bir kelimenin ne olmadığını veya ne olabileceğini söylediği halde kelimenin ne olduğunu belirtmemektedir. Meselâ; 461 T. MNQ veya F. ham kelimelerinin ne olduğu belirtilmemiş fakat "muhtemelen T. kelimenin *ayaq* ve F. kelimenin de *câm* "içki kadehi" olabilecekleri ileri sürülmüştür. Yazmadaki madde başı kelime MNQR olup *munğur* 'büyük içki kadehi' şeklinde okunmalıdır. 351 ve 352 numaradaki kelimeyi *rûd-i âb* 'nehir yatağı' (bkz. Wolff, *âb* s. 2 no. 9) yerine F. *rûdâb* şeklinde okuyarak *rûd* 'nehir' ve *âb* 'su' kelimelerinin metindeki diğer bir kullanılışı olarak görmüştür. Daha da ileri giderek F. *rûd* için T. *su* ve *âb* için de T. *say* (Doğu Türkçesi'nde 'nehir') kelimelerini ortaya atmış ve alfabetik indekste bunları göstermiştir. Buna mukabil her ikisi de ((*rûd-i âb*) 'nehir yatağı' karşılığı olan *sûğu* (351) ve *su tübi* (352) kelimeleri belirtilmeden bırakılmıştır.

Aşağıda Dankoff'un listesindeki madde başı kelimelerden bir kısmı için bazı mütalaâlar ileri süreceğim. Kolayca karşılaştırılması için onun madde numaralarını kullanacağım. (Üzerinde fikir yürütmediğim kelimeler mutlaka kabul ettiğim şeklinde değerlendirilmemelidir. Gerçekte bunların pek çoğu da bana şüpheli görünmekte ve üzerinde daha ayrıntılı çalışma yapılmasını gerektirmektedir).

3. T. *arqa* 'arka' demektir ve F. karşılığı kelimeyi 'şişe çekilen yer' olarak açıklamaktadır.

14. T. *anğut* 'hanımların kullandığı beyaz veya kırmızı boya' demektir ('su kuşu' değil, bkz. Radl. I. 187). F. *surxâb* kelimeyi aynı anlamda açıklamaktadır (bkz. Steingass, 672a).

17. T. *özüt* 'kötü ruh' demektir ('gulyabani' değil) ve F. *gul* 'demon' kelimesiyle açıklanmıştır (bkz. Steingass, 899a).

20. T. *ökünç* 'pişmanlık' demek olup ('tövbe' değil, bkz. Mu'înu'l-murîd [= MM] 193r : 9) karşılığı F. *paşimānī* olarak verilmiştir.

32. *AJGR uçgur* şeklinde okunmalıdır (*içgur olarak değil) anlamı da 'uçkur'dur (bkz. Radl. I, 1730), F. *kamar-i dānī*, motamo 'daha yakın kemer' karşılık olarak verilmiştir.

33. *AWR ağır* 'değerli' şeklinde okunmalıdır. Kelime F. *arzān* ile bu anlamda karşılanmıştır (krş. *arzān* 'değerli' < *arzīdan* 'değmek, layık olmak', Steingass, 36a).

36 T. *or* bir at donu olarak 'boz' demektir. Radl. kelimeyi 'ne koyu, ne açık, ikisinin ortasında' olarak anlamlandırmaktadır (I, 1047). Bunun karşılığı F. *xarmunc* olarak verilmiştir. *xarmunc*'u Vullers 'color quidam equi', bir çeşit at donu olarak açıklamaktadır (I, 682a).

40. 'ikindi' anlamında kullanılan kelime T. *ikindi*'dir (*ekindi* değil) Bkz. *Risāla-i ma'ārif* [= RM] 2 ʔ : 4.

48. T. *as* 'as, kakım' demektir ('çok bilinen bir kürk' değil). F. karşılığı *va ān pūstīnī'st ma'rūf* 've çok rastlanan bir kürk hayvanı' olarak tercüme edilmelidir (bkz. Nasilov, *Drevne'turskiū slovar* [= DTS] 59 a).

48. *AWZNS* (< *AWZBS*) kelimesi *öz baş* diye doğru olarak okunmuştur. Soru işaretine gerek yoktur. Mamafî kelimenin F. karşılığı onu iki kelime olarak tercüme etmektedir : *öz* 'hayat' (bkz. von Gabain *Alttürkische Grammatik* [= ATG] s. 353) *cān-u tan* olarak (krş. *MM cān-tan* 196v : 7, *tan - cān* 186 v : 3) ve *baş* da *sar* 'baş' olarak.

60. T. *ayığ* F. *xirs* ile doğru olarak açıklanmıştır. Ondan sonra gelen *KYR* kelimesi *gīr* olarak (*kīr* değil) okunmalıdır, *giriftan*'in emir şekli, *yad-gīr* 'öğren, hatırla' yerine eliptik olarak kullanılmıştır. Bu genellikle ezberlenmek için düzenlenmiş sözlüklerde sıkça kullanılan bir kelimedir. (Bu tür unsurların *Farhang*'da bulunması muhtemelen İbrahim'in kullandığı malzemenin bir bölümünü ya da hepsini nazım halinde düzenlenmiş bir Farsça - Türkçe sözlükten, büyük bir olasılıkla o sözlükte rastladığı şekilde almış olabileceğini göstermektedir. Dankoff'un ileri sürdüğü İbrahim'in konularına göre düzenlenmiş indeks kartlarıyla çalıştığı ve sonradan bunları karıştırarak alfabetik düzenine uydurduğu yolundaki fikir ciddi olmaktan uzaktır s. 2) Dankoff'un ileri sürdüğü *xirs-gīr* 'ayı yakalayıcısı' ve *kīr* 'penis'in burada yeri yoktur. Ayrıca T. *ayığ* (*ayig* değil de) kelimesinin "kötü" anlamına da geldiği" yolundaki açıklamanın da burada yeri yoktur.

61. *AWYĞWĞ* kelimesi *uyagluğ* 'uyanıklık' olarak (*oyguğ* değil, krs. Radl. I, 1034) okunmalıdır. Dankoff'un ileri sürdüğü *uyguğ* şekli daha önce hiçbir yerde görülmediği için bir yıldız işareti konulmalıdır.

63. T. *uçarlığ* (*ucarlığ* değil) aynı anlamda kullanılan F. *bāzarīyān* ile açıklanmıştır (Dankoff'un *bāzargān*'ın yanlış yazılmasından ortaya çıktığını düşündüğü *bāzarbān* olarak değil).

72. *T. axsaq* 'aksak' demektir ('sıkıcı, donuk' değil) ve *F. kund* kelimesi ile doğru olarak karşılanmıştır. Yukarıda gördüğümüz gibi bu kelime 'aksak' demektir ve *lang* yerine yanlışlıkla yazılmış bir kelime değildir.

81. *ARKLK* (< *ARKAK*) kelimesinin doğru okunuşu *ürgäk*'tir (*ärnäk*, ya da *ärnäk* değil, krş. Radl. I, 784 'baş parmak').

89. *AWRGL* kelimesi *ävürgül* (< *ävürgil*) 'çevir' (emir şekli) olarak okunmalıdır ('vur'un emir şekli olan *urgül* diye değil). *F. lat* 'topuz' demektir (bkz. *Vullers, II, 1082a*). *F. lat gardän* (*lät gardän* yerine) *T.* madde başını 'topuzu salla' şeklinde açıklamaktadır. 'sadmeleri çevir [?] demek değildir.

90. Okunamayan *AL* kelimesi *äl* 'el' olarak okunmalıdır. *F. dast* 'el' açıklaması bu tür sözlüklerde çok sık görüldüğü gibi *T.* işaret zamiri olan *bu* kelimesinin arkasından verilmiştir. *F.* kelimeyi karşılamak için *buvad* ve *ast* diye iki kelime okunmak saçmadır.

106. *AYLKAN* kelimesi *ilätgän* 'yöneten, yönelten', meselâ *Tanrı*, olarak (*igitgän* değil) okunmalıdır. *F. parvardigär* bunun doğru bir karşılığıdır. (Krş. *Zenker, 151b*, burada kelime *Abuşqa*'dan alınmıştır. Bunun *Abuşqa*'daki karşılığı da *parvardigär*'dir.

123. Okunamayan *AWPH* (< *APH*) kelimesi *apa* 'abla' olarak okunmalıdır (bkz. *Zenker, 1b*). Özbekçe'de *ona* 'abla' (bkz. *Borovkov, 305a*).

126. *T. ügrä* 'çorba' demektir ('şehriye' değil, bkz. *Radl. I, 1813*). *F.* bunu *rišta* 'bu çorbada kullanılan dövülmüş buğday veya yulaf' ile karşılamaktadır. Şeyh Süleyman Efendi Sözlüğü [= *SS*] bunu *rišta* aşısı olarak çevirmektedir.

132. *T. ay* 'moon' demektir ('ay ışığı' değil) ve *F. māhtāb* kelimeyi bu anlamda karşılamaktadır. (*māhtāb*'ın anlamı için bkz. *Steingass, 114 a*).

134. *AYJY* kelimesi *eçi* 'ağabey' olarak okunmalıdır (*içi* değil, krş. *DTS, s. 162*).

142. *Dankoff*'un transliterasyonu olan *ARNWRY* yanlıştır. Yazmada *ARABWRY* (*ALABWRY* yerine) bulunmakradır, bu da *alaböri* okunmalıdır. Bunun motamo anlamı 'alaca kurt'tur, meselâ 'sırtlan'.

145. *T. älläšti* 'barış yapma' anlamında isimdir ('barış yaptı' anlamında fiilin geçmiş zaman şekli değil). İsim fiil olarak *F. şulh kardan* bunu doğru olarak karşılamaktadır. Verdiği anlama uygun olması için *Dankoff şulh kardan*'i *ul karda* yapmıştır (krş. yazma 51 v : 11).

146. *T. äygi* 'iyi, hoş görülebilir' demektir ('münasip' değil). *F. ravā* bu anlamıyla kelimenin tercümesidir. *Dankoff*'un verdiği 'münasip' anlamı *F. ravā*'nın anlamları arasında yoktur.

149. 'şimdi' anlamındaki *AYMDY* kelimesi *emdi* olarak okunmalıdır (*imdi* olarak değil, krş. *DTS, s. 172a*, veya *SAYF s. 248 a*).

150. 'öbürgün' anlamı için verilen *T. ını* şimdiye kadar başka hiçbir metinde görülmemiştir, onun için burada da kabul edilemez.

151. *ARTY* (< *AWTY*) kelimesi Nadžip'teki gibi *žötti* 'geçti, delip geçti' olarak okunmalıdır (*ürtti* olarak değil). *T. ärt* - edebi dilde değil de bölge ağızlarında kullanılan bir kelimedir, bu bakımdan İbrahim'in *Farhang*'inde bulunması pek muhtemel değildir.

157. *T. attı* kelimesi açıklaması olarak verilen *F. damîd*'in de gösterdiği gibi 'aniden belirdi' demektir ('gün ağardı, aydınlandı' demek değil). (Krs. Steingass, 'şafak gibi ortaya çıkmak', 536b, veya Vullers 5. 'primo apparere, oriri, de aura' I, 906b).

158. *T. egüçi* 'abla' demektir (krş. *MM* 192r : 14), kelimenin *F.* karşılığının belirttiği gibi 'kız kardeş' demek değildir.

166. Farsça *pnjth* kelimesi *pancta* 'onların beşi' (burada *panctā* yerine kullanılmış) okunmalıdır. Topluluk bildiren bir sayı burada sıra sayısı *bäsinç* 'beşinci' yerine kullanılmış. Dankoff bu olayın ima ettiği şeyleri araştıracağı yerde *pancta*'yı *pancom*'la değiştirmiştir.

167. *T. bars F. babr* kelimesinin de gösterdiği gibi 'kaplan' demektir (krs. *DTS* 85a). Bu kelime 'çita' olarak da geçmektedir (krş. *Nisâb-i Türkî dar Luğat* [= *NT*] 4v : 3, burada *yüz* olarak tercüme edilmiştir). Fakat kelimenin "tam" anlamı niye 'çita' olsun?

170. *T. bor* Kırgızca'da olduğu ve *F. âlat-i cang* 'silahlar' karşılığının da açıkladığı gibi 'silah' demektir ('savaş aleti' demek değil).

171. *T. batsıg* 'günbatımı, gurup' demektir ('batmak' demek değil) ve burada isim fiil olarak geçen *F. furū şudan* (motamo anlamı 'aşağı gidiş, batış') ile tam olarak açıklanmaktadır. Dankoff'un anladığı gibi fiilin mastar şekli değildir.

173. *T. başmaq* 'ayağa giyilecek her türlü nesne' anlamında bir topluluk ismidir ('ayakkabı' demek değil).

189. *T. bilâzük* 'bilezik' demektir. Onun metinde verilen *F.* açıklaması Dankoff'un okuduğu gibi *dast - band* değil, *dastvarancan*'dır (krş. Steingass, 525a; Vullers *dastbarancan - dastvarancan* 'armilla ex auro, argento, simil, qua feminae çarpum ornant' I, 868b).

193. *T. bütürgän*, yoktan 'hasıl eden, var eden' demektir ('sıçratmak, zıplatmak' demek değil) ve burada tahminen Arapça *al-Hâliq* 'Yaradan' (Şaybâni'nin *RM*'indeki listesinde Allah'ın onbirinci ismi) karşılığıdır. *F. paydâ āranda* (eliptik olarak *ba paydâ āranda*) *T.* Madde başını bu anlamıyla çevirmektedir.

198. *BLY QSN* (< *BLY QŞY*) kelimesi iki kelimededen oluşan (*balā quşı* 'uğursuzluk kuşu', meselâ; gece öterek uğursuzluk getiren 'baykuş'. Bu *F. cuğd* 'baykuş' ile de uyuşur) bir madde başını düşündürmektedir. Dankoff'un *balıqşın* (< *balıqçın* herhalde 'balıkçı' anlamında) anlam farklılığından dolayı kabul edilemez.

201. T. *batman* F. karşılığı olan *sang-i vazn* ile açıklandığı gibi 'bir ağırlık birimi' değil, 'bir batman ölçmek için kullanılan bir ağırlık (*sang*)' demektir.

206. *BAQRY* kelimesi *baqrı* olarak okunmalıdır (*ba qarı* olarak değil, Dankoff'un düşündüğü gibi *BA* "başka bir madde başından" gelmemektedir, krş. Zenker (168 c), Doğu Türkçesi'ne ait bir kelime olarak verilmiştir. Abuşqa bu kelimeyi *mis* 'bakır' olarak açıklıyor). Kelimenin F. karşılığı *pysh* olarak verilmiş olup, *paisa* 'bakır para' (krş. Steingass, 265 b) okunmalıdır, Dankoff'un tavsiye ettiği gibi *pīr* 'yaşlı' olarak değil.

214. Okunamayan *TWNGR* kelimesi *tavāngar* 'zengin, varlıklı' olarak (*tonğuz* 'domuz' olarak değil) okunmalıdır. Kelime burada herhalde 'kasadar' karşılığında teknik bir terim olarak kullanılmıştır. Yazmadaki F. *xzanjy* (*xrabjy* değil) *xazānçı* 'hazinedar, kasadar' olarak (*xarāb* 'harap' ya da *xinzir* 'domuz' olarak değil, krş. Steingass, 458b) okunmalıdır. Metinde "karışıklık" bulunmamaktadır.

216. T. *tur* 'dur' demektir, 'ayağa kalk' demek değil. F. *büst* onu bu anlamıyla karşılamaktadır.

219. Yazmadaki okunamayan *BYŞ* kelimesi *TYŞ* değil) 'beş' anlamında *beş* olarak okunmalıdır.

221. *TĠSG* kelimesi *toğsuğ* 'gündoğusu' olarak okunmalıdır (*tuğsuğ* olarak değil). F. *bar āmadan* şerhi bu anlamda kullanılan bir isim fiildir.

222. T. *tolağ* 'ayağa giyilecek şey' demektir ('ayağa sarılan şey' demek değil, krş. Radl. III, 1192, ayrıca Kalküta Lügatçesi'nde de *pā tāba* olarak açıklanmıştır).

224. T. *tarlağ* 'yeni sürülmüş tarla' demektir ('tarım' demek değil, bkz. Radl. III, 856). Soyut isim değildir. F. karşılığı *kişāvarzī* sonundaki *teklık ye*'si ile 'sürülmüş bir tarla' anlamındadır.

227. Yazmada *TYMWR* bulunmaktadır (*TMWR* değil), bu da *temür* 'demir' okunmalıdır (*tämür* değil).

232. *TĠMAQ* kelimesi *toğmaq* 'doğmak' okunmalıdır (*tuğmaq* değil, krş. DTS s. 570).

236. T. *tärk* hem sıfat, hem de zarf olarak 'hızlı' demektir ('çabucak' değil). F. *zūd* da her iki kullanışı vermektedir.

241. Yazmada *YTK* bulunmaktadır (*TYK* değil), bu da F. *tīz* kelimesinin karşılığı olan *yitiğ* 'keskin' (krş. MM 196v : 4) şeklinde okunmalıdır.

245. *TWRWM* kelimesi *turum* olarak okunmalıdır (*torum* olarak değil). 'iki yaşında dişi deve' anlamındadır (bkz. MM 190 r : 5).

246. *TWLWM* kelimesi *tolum* 'silah' okunmalıdır (*tulum* değil, krş. Radl. III, 1198, *Kalküta Lügatçesi*'nde de *asliha* olarak çevrilmiştir).

247. *TWRYKAN* (<*TWRTKAN*) kelimesi *törätgän* 'Yaradan' okunmalıdır (*törütgän* değil, krş. Horezmî's *Muḥabbat - nāma* [= *MN*] *törät* - 'yaratmak' 290 b : 7). F. *padīd āranda* kelimeyi bu anlamda açıklamaktadır ('sıçratmak, zıplatmak' [?] olarak değil).

258. *TWŞH* kelimesi *töşä* 'göğüs' olarak okunmalıdır (*töş* değil), (krş. Zenker, 322 c, Doğu Türkçesi'ne ait bir kelime olarak verilmiştir).

259. *TRNH* (<*TRM*) kelimesi *turum* 'turp' okunmalıdır (krş. Radl. III, 1456). **turma* için bakz. Macarca *torma* 'büyük turp'.

265. *TWNKH* kelimesi *tüngä* 'karanlık gece' okunmalıdır (*tünlä* değil) (krş. Zenker, 238, Doğu Türkçesi'ne ait bir kelime olarak verilmiştir. *Abuşqa* da kelimeyi *şab-i tārīk* olarak tercüme etmektedir).

267. *TWY* (<*TWYH*) kelimesi *tüyä* 'deve' okunmalıdır (krş. Özbekçe *tüyä* Borovkov, 460 b). Dankoff'un ileri sürdüğü **täve* şeklinin olasılığı çok düşüktür. (Nasıl böyle bir şekil ileri sürebilir?)

272. *TGDY* kelimesi *toğdı* 'doğdu' okunmalıdır (*tuğdı* değil). Kelimenin F. karşılığı görülen geçmiş zaman şeklini *zadan* fiilinin geçmiş zaman bildirme kipi ve tamamlayıcı *bi* - ön ekiyle vermektedir.

277. T. *çäriḡlig* (*çäriḡlik* değil) 'bir asker' demektir. Kelimenin F. karşılığı olarak aynı anlama gelen *laškarī* (*tekkik ye'si* ile) verilmiştir.

280. T. *çäriḡ* 'ordu' demektir ('asker' değil) ve aynı anlama gelen F. *laškar* kelimeyi doğru olarak açıklamaktadır (bkz. Zenker, 193a).

284. *JBGN* kelimesi (*JYGAN* değil) *çıpqa* 'bir çeşit küçük davul' olarak okunmalıdır (bkz. Zenker, 348 c, *danbal* 'davul' olarak tercüme edilmiş olan *Abuşqa* kaynak gösterilmiştir). F. dnbr (< dnbl) *danbal* okunmalıdır (Dankoff'ta olduğu gibi *dunba* 'çıban, iltihap' değil).

287. Okunamayan *JNKH* kelimesi *çängü* 'saç lülesi' okunmalıdır (bkz. Radl. III, 1963). F. *kamand* mecazen aynı anlamda kullanılmaktadır.

295. *DWR* (< *DVA*) *dävä* 'deve' okunmalıdır. Dankoff'un *däve* (ikinci hecede kapalı /e/ sesi ile) okuyuşu kabul edilemez.

299. Farsça'dan bir ödünçleme olan T. *sincāb* 'sincap' demektir ('kürk' değil). F. *püstīnī ast* 'bir kürk hayvanı' olarak kelimeyi açıklamaktadır.

304. T. *saqınc* 'düşünce' demektir ('endişe' değil, krş. Pavet de Courteille, *Dictionnaire Turk - Oriental* (= PDC] 337). F. *andīşa* kelimeyi bu anlamda tercüme etmektedir.

305. Arapça'dan bir ödünçleme olan T. *sammūr* 'samur' ('kürk' değil). F. *püstīnī ast* kelimeyi 'bir kürk hayvanı' olarak açıklamaktadır.

306. *ŞWJGR* (< *ŞWJGR*) *şu çağır* 'su (yani, şuradaki) şarap' okunmalıdır. Türkçe madde başı 'oradaki ne?' sorusuna cevap olarak verilmiştir.

307. T. *sigir* 'sığır' demektir ('öküz' değil). Kelimenin Farsça karşılığı 'büyükbaş bir hayvan' demek olan *gav*'dır (Redhouse, 159 a).

312. T. *sançış* F. *muqābil şudan-i laşkar*'in de açıkladığı gibi 'çarpışma, göğüs göğüse savaş' demektir. Dankoff'un F. haşiyeyi 'askerlerin çarpışması' olarak çevirmesi yanlıştır.

325. F. *şumār*'dan sonra gelen *blā* kelimesi 'iyi bil' anlamında olan (*bil* - fiilinin kesin emir şekli) *bilā* olarak okunmalıdır. Öğretici eserlerde emir şekli olarak sıkça kullanılmaktadır (bkz. MM 195 v : 11 ve devamı).

339. T. *sağu* 'kile' anlamında ('bir ölçü' değil, bkz. MM 192 r : 4; Muqaddimatu'l-adab [= MA] 93,2) somut bir isimdir. F. *paymāna* kelimeyi bu anlamda açıklamaktadır (bkz. Steingass, 270 a).

344. T. *Savçı* F. *payğambar* kelimesinin de gösterdiği gibi 'elçi' demektir ('peygamber' değil, bkz. MA 28,5).

347. *SFRJY* (< *SQYJY*) kelimesi *saqı* - 'gözlemek, ilgilenmek' (bkz. DTS 486 a) fiilinden gelen *saqıçı* olarak okunmalıdır (*saqçı* değil).

351. Okunamayan SuĠW kelimesi *suğu* 'nehir yatağı' (krş. Zenker, *sıgı* 'nehirin sıgı yeri' 569 a) olarak okunmalıdır. F. *rūd-i āb* (**rūdāb* değil) da kelimeyi bu anlamda tercüme etmektedir.

352. Okunamayan SNBY (< STBY) *su tübi* 'nehir yatağı' olarak okunmalıdır. F. *rūd-i āb* (**rūdāb* değil) bunun doğru bir tercümesidir.

368. *QLRGJ* kelimesi *qarlıgaç* 'kırlangıç' olarak okunmalıdır (*garlıgaç* değil, krş. DTS, s. 428b).

378. T. *qunduz* 'kunduz' demektir ('siyah kürk' değil, bkz. Zenker, 273 a. Kelimenin F. karşılığı *pūstīnī ast siyāh* 'siyah kürklü bir hayvan' demek olup burada üzeri vurgulanan kelime 'siyah'tır.

382. *QLWZ* kelimesi *qulavuz* 'kılavuz' olarak okunmalıdır (*qılavuz* değil, krş. MM 177 v : 16; MA 216,7).

391. Okunamayan *QLRG* (< *QWLQ*) kelimesi Nadžip'in önerdiği gibi *qulluq* 'kulluk, esirlik' olarak okunmalıdır. F. *bandī* karşılığı kelimeyi bu anlamda açıklamaktadır. *qarılıq*, *pīrī*, *qarlıq*, *barfī* gibi "muhtemel terkipler" üzerinde fikir yürütmeye gerek yoktur.

408. T. *qan* kelimesinin F. kelimesinin F. açıklaması olan *va pādşāhrā* (*pādişāhrā* değil) *nīz gūyand* 'imparator için de kullanılır' ('imparator' olarak değil) şeklinde tercüme edilmelidir. Bu da Türkçe kelimenin bir ünvan olarak kullanıldığını açıklıkla belirtir.

411. *QWH GWRŞYH* (< *QRH QWRŞYN*) kelimeleri *qara qurşın* 'kara (okside edilmiş) kurşun' olarak okunmalıdır. Dankoff'un **qoğurşın* okuyuşuna şimdiye kadar hiçbir kaynakta, İbrahim'in *Farhang*'inde bile rastlanmamıştır.

416. *QWLSQN* (< *QWYŞQN*) kelimesi Nadžip'in önerdiği gibi *quyuşqan* 'kuskun' olarak okunmalıdır (*qusqun* olarak değil, bkz. Zenker 724a. Doğu Türkçesi'ne ait bir kelime olarak verilmiştir). Yusuf Amīri'nin *Bang va*

Çağır'ında *quyuşqun* olarak geçer: *Tezäk yañghıq quyuşqunğa qısılıp qoş athğ-lar bilä yol teñg yürüsänğ* 'kuskuna sıkışmış tezek gibi athlarla aynı hızla ilerlediğini iddia edersin' (355 a : 10).

421. QZGWN yerine yanlışlıkla yazılmış olan QR'RH *quzğun* 'kuzgun' olarak okunmalıdır (krş. Zenker 717 a, kelime burada *zāğ* ve *gurāb* karşılığı olarak verilmiştir). Buradaki müstensih hatasını tarihi dilbilimi açıklamalarıyla izah etmenin gereği yoktur.

428. T. *kötär* F. *bar gūr* karşılığının da gösterdiği gibi 'kaldır' demektir, 'götür' demek değildir.

429. T. *körmäs* 'kör' demektir ('görmez' değil, bkz. Zenker, 771 a).

438. T. Okunamayan KNKRRK kelimesi *kängrik* ('düz, yassı) burun' olarak okunmalıdır (krş. Radl. II, 1072).

442. Okunamayan KWKL (= KWL) kelimesi *kül* 'kül' olarak okunmalıdır, kelimenin F. karşılığı olan *hk sar* (xakstr) *xākistar*'in de anlamı aynıdır.

450. Okunamayan KL-RJY (<KDZJH) *küdäzçi* 'bekçi, nöbetçi' olarak okunmalıdır (krş. DTS 324 a; *küdäz* - 'korumak, nöbet tutmak'. bkz. MM 181 : 8). "Muhtemel bir karışıklık"tan şüphelenmenin, kilerci, çoban, bekçi gibi kelimeler üzerinde sadece onların muhtemelen bu kelime olmayacağını söylemek için durmanın burada hiçbir gereği yoktur. F. *nigah-bān* kelimesi önerdiğim T. madde başı kelimenin tam olarak karşılığıdır.

452. T. *käçgäy* ve F. *biguzarad* 'geçe, geçsin' demektir ('gececek' demek değil).

456. T. *laçın* 'şahin' demektir (bkz. Sayf 181 r : 3). *şähin-i kühī* için verilmeyen İngilizce tercüme 'yabani (terbiye edilmemiş) şahin'dir.

461. Okunamayan MNQ kelimesi yazmada (53 r : 15) MNQR'dur. Bu da *munğur* olarak okunmalıdır. 'büyük içki kadehi' anlamına gelmektedir (bkz. Zenker, 886 c). F. *cām* karşılığı da kelimeyi bu anlamda açıklar.

473. YGR kelimesi *yağır* '(elbisenin) kürek kemiği(ni örten üst kısmı)' olarak okunmalıdır (*yaqa* olarak değil, bkz. Radl. III, 42). F. *giribān* 'elbisenin üst kısmı', yani *dāman* 'etek'in zıddı (bkz. Zenker, 747a).

479. T. *yatsıg* 'günbatımından iki saat sonraki namaz' daha önce kaynaklarda bu şekliyle görülmüş bir kelimedir (bkz. MM 184 r : 13). kelimenin başına yıldız koymak gereksizdir. Namazın 'vakti' değil, o vakitte kılınan 'namaz' demektir. F. *vaqt - namāz-i xuftan* kelimeyi bu anlamda açıklar (krş. RM. *bēş vaqt namāz* 'zamanı belirtilen beş zorunlu namaz' (31 v : 5-6).

488. YWRQN *yavurğan* 'hattaniye' olarak okunmalıdır (*yorğan* olarak değil, krş. RM 18r : 7).

Dankoff'un alfabetik listesinin sonunda verilen okunamamış kelimelerin sayısı kırk sekizdir. Bu eserdeki Türkçe kelimelerin yaklaşık beşte biri-

dir; bu da yapılan yayımın bu haliyle yeterli olmadığı açık bir işarettir. Dankoff bu sefer de yine başkalarının daha önce üzerinde filolojik çalışma yaptığı bir eseri kendi araştırma konusu olarak seçmiştir. Buna rağmen yine de amaçlarına ulaşmada yetersiz kalmıştır. Tarihi dil araştırmalarının asıl başlaması gerektiği yerde incelemelerini durdurmuştur.

İbrahim'in *Farhang*'i gibi önemli ve değerli bir dil yadigarının çok daha derin bir vukuf ve incelemeyle yeniden yayımlanması gerekir. Bu tür yeni bir yayım yapılana kadar Dankoff'un sözlüğünün yukarıdaki önerilerin ışığı altında düzeltilmesini şiddetle tavsiye ederim. Eserde yanlış okumalar sonucu ortaya çıkan ve gerçekte bulunmayan birçok sahte kelimenin ve onların karşılığı olarak verilen yanlış manaların Türk lügatçiliği ve tarihi karşılaştırmalı dilbilimi hazinesine katılacağını düşünmek beni son derece rahatsız etmektedir.

András J. E. Bodrogligeti
Los Angeles